

УДК 378.147(477.43)

С. А. МАТЮХ, В. Г. ЛОПАТОВСЬКИЙ

Хмельницький національний університет

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Метою статті є оцінка особливостей формування контингенту студентів у вищих навчальних закладах Хмельниччини. Виокремлено фактори впливу на формування контингенту студентів у регіоні, особливості вступної кампанії 2015 року.

Ключові слова: контингент студентів, вступна кампанія, профорієнтаційна робота.

S. MATYUKH, V. LOPATOVSKYI

Khmelnytskyi National University

ANALYSIS OF STUDENT CONTINGENT FORMATION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF KHMELNYTSKYI REGION

The article is aiming to evaluate the features of student contingent formation in higher educational establishments in Khmelnytskyi region. The article singles out the factors of influencing the development of higher educational establishments and formation of their student contingent. The indices of student admission in Khmelnytskyi region during 2013-2015 are analyzed. Peculiarities of admission campaign in 2015 are indicated. The results of the article can be used to evaluate the prospects of student contingent formation and for holding career-guidance work by higher educational establishments.

Keywords: student contingent, admission campaign, career-guidance work.

Вступ

Наслідки реформ, що відбуваються у системі вищої освіти країни в сучасних умовах, найбільш гостро та якісно проявляються у первинній ланці системи – вищому навчальному закладі. Функціонування університету як суб'єкта господарювання залежить від впливу зовнішніх чинників, головним із яких є наявність студентів. Сучасний стан ринку освітніх послуг в Україні характеризується значною конкуренцією між вищими навчальними закладами за потоки абітурієнтів, яка обумовлюється наявністю широкої мережі вищих навчальних закладів і забезпеченням більш високої доступності вищої освіти, сучасним демографічним та соціально-економічним становищем в країні.

Останні кілька років для вітчизняних вищих навчальних закладів особливі тим, що впровадження Болонської системи навчання супроводжувалося значним підвищенням вимог з боку університетів до кожного викладача вищої школи зокрема та до його оцінювання знань, умінь і навиків студентів. У організації навчання студентів у зв'язку з цим з'явилася необхідність щоденного планомірного здобуття знань, а не навчання від сесії до сесії. Левову частку майбутньої своєї екзаменаційної (залікової) оцінки студенти стали отримувати під час міжсесійного навчання – від 50 до 100 %, у відповідності з рекомендаціями Міністерства освіти та науки. Частина студентів ВНЗ до цього виявилася не готовою. Внаслідок вище зазначених обставин число студентів, відрахованих за невиконання навчального плану, у порівнянні з попередніми роками стало зростати. Ще однією новою вагомою причиною посилення динаміки змін студентів вищих навчальних закладів стала економічна криза, яка розпочалася з 2008 року і триває досі. Справа в тому, що значна кількість студентів вищих навчальних закладів навчається на договірних умовах (особливо це стосується економічних, юридичних та філологічних напрямів підготовки), тому частина їх щорічно переводилася на заочну форму навчання, де розмір оплати значно менший і є можливість працевлаштуватися студенту.

У цій статті спробуємо дослідити проблеми та перспективи формування контингенту студентів у вищих навчальних закладах Хмельниччини за останні три роки, враховуючи зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на процес його формування. Детально розглянемо особливості проведення вступної кампанії поточного року, враховуючи те, що це була перша кампанія за новим Законом України «Про вищу освіту» та остання – за старим переліком галузей знань та спеціальностей.

Основний розділ

Перед проведенням аналізу формування контингенту ВНЗ у Хмельницькій області варто зазначити фактори, які визначають та/або впливають на розвиток вищих навчальних закладів регіону та інтерес до їх діяльності з боку потенційних абітурієнтів:

1. Наявність у області двох потужних освітніх центрів – місто Хмельницький, де сконцентровано два державних (Хмельницький національний університет (ХНУ), Національна академія державної прикордонної служби – НАДПСУ), два комунальних (Хмельницький університет управління та права (ХУУП), Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія – ХГПА) і кілька приватних ВНЗ III-IV рівнів акредитації (Хмельницький економічний університет, Університет економіки і підприємництва), та місто Кам'янець-Подільський, де розміщено два великих державних ВНЗ (Кам'янець-Подільський національний

університет ім. Огієнка (КПНУ ім. Огієнка) та Подільський державний аграрно-технічний університет – ПДАТУ).

2. Стабільний розвиток двох муніципальних ВНЗ у місті Хмельницькому зі значною підтримкою, у тому числі фінансовою, з боку місцевих органів влади, що проявляється у наявності великої кількості бюджетних місць у цих закладах (у 2015 році ХУУП – 150 місць, ХГПА – 507 місць [1]).

3. Наявність у регіоні унікального військового закладу – НАДПСУ, у якому здійснюється підготовка фахівців для потреб Прикордонної служби України.

4. Слабка підтримка регіональних державних вищих навчальних закладів з боку місцевої влади (у т.ч. обласних департаментів освіти та науки і агропромислового розвитку), що підтверджується даними щодо квот прийому сільської молоді. За даними [2], департамент освіти та науки Хмельницької ОДА у 2015 році замовив підготовку осіб із числа сільської молоді у кількості 45 осіб, з яких лише 27 – у регіональних ВНЗ; департамент агропромислового розвитку Хмельницької ОДА замовив підготовку 380 осіб, з яких лише 173 у ВНЗ Хмельницької області. Для порівняння департаменти освіти та науки і агропромислового розвитку Вінницької ОДА замовили у місцевих ВНЗ підготовку 150 та 221 особи із числа сільської молоді відповідно.

5. Поява у Подільському регіоні сильного конкурента з числа тимчасово переселених ВНЗ – Донецького національного університету, який розташовується у м. Вінниця та у 2015 році отримав державне замовлення у обсязі 1529 місць (для порівняння ХНУ – 1371 місце, КПНУ ім. Огієнка – 1181 місце, ПДАТУ – 862 місця [1]).

6. Географічне розташування регіону надає можливість потенційним абітурієнтам широкого вибору щодо місця їх подальшого навчання. Як показує досвід, місцеві абітурієнти, як правило, рухаються у одному з двох напрямках – західному, що орієнтований на ВНЗ Львову та Польщі, та східному, що орієнтований у переважній більшості на столичні ВНЗ.

7. Сильна залежність від коледжів. Як показує аналіз результатів вступних кампаній ВНЗ III-IV рівнів акредитації останніх років (табл. 1), формування контингенту їх студентів суттєво залежить від наявності у їх структурі коледжів, технікумів або підписання інтегрованих планів із такими закладами. Як показують дані таблиці 1, вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації, завдяки наявності у своїй структурі коледжів, значно збільшують контингент своїх студентів. Питома вага зарахованих студентів, що поступають на базі отриманих дипломів молодшого спеціаліста, у частини ВНЗ більше 50 %, а у ХЕУ, УЕП та ХКТЕІ – орієнтовно 80 %. На підтвердження цих слів станом на 01.09.2015 року на території Хмельницької області практично не залишилося жодного коледжу або технікуму, який би не входив до структури іншого навчального закладу (за винятком медичних коледжів). У той же час відсутність власних коледжів або коледжів, що готують фахівців за спорідненими спеціальностями, значно ускладнює набір студентів у ХНУ, КПНУ ім. Огієнка, ХУУП та НАДПСУ.

Таблиця 1

Особливості зарахування на денну форму навчання до ВНЗ Хмельниччини на основі диплому молодшого спеціаліста у 2013–2015 роках (за даними [3])

Назва ВНЗ	2013			2014			2015		
	Всього зараховано на 1 курс, осіб	У т.ч. на базі диплому молодшого спеціаліста (ДМС), осіб	Питома вага зарахованих на базі ДМС, %	Всього зараховано на 1 курс, осіб	У т.ч. на базі диплому молодшого спеціаліста (ДМС), осіб	Питома вага зарахованих на базі ДМС, %	Всього зараховано на 1 курс, осіб	У т.ч. на базі диплому молодшого спеціаліста (ДМС), осіб	Питома вага зарахованих на базі ДМС, %
Хмельницький національний університет	1109	154	13,89	1203	232	19,29	1129	262	23,21
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія	222	144	64,86	261	178	68,20	267	127	47,57
Хмельницький економічний університет	51	40	78,43	67	45	67,16	20	16	80,00
Університет економіки і підприємництва	35	25	71,43	41	26	63,41	19	19	100
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут	197	188	95,43	191	180	94,24	227	187	82,38
Подільський державний аграрно-технічний університет	442	206	46,61	581	348	59,90	520	344	66,15

8. Орієнтація ВНЗ Хмельниччини на місцевих абітурієнтів. Як показує аналіз результатів вступної кампанії 2015 року по ХНУ, переважна більшість студентів першого курсу закладу проживали у радіусі не більше 200 км від Хмельницького (табл. 2).

Таблиця 2

Статистика подачі заяв та зарахування у розрізі областей на денну форму навчання до Хмельницького національного університету в 2015 році на основі повної загальної середньої освіти

№ з/п	Область	Кількість поданих заяв до ВНЗ	Кількість зарахованих до ВНЗ	Кількість зарахованих до ВНЗ на бюджетну форму навчання	Кількість зарахованих до ВНЗ на контрактну форму навчання
1	Вінницька область	627	49	31	18
2	Волинська область	119	11	9	2
3	Житомирська область	251	19	3	5
4	Львівська область	185	16	14	2
5	Рівненська область	257	20	17	3
6	Тернопільська область	390	22	16	6
7	Хмельницька область	4104	684	360	324
8	Чернівецька область	104	7	4	3
Всього		6632	867	492	375

Найбільше студентів зараховано до ХНУ із міста Хмельницької та Хмельницької області – 684 особи. Друга за представництвом область – Вінницька, із якої до ХНУ поступило 49 осіб, з яких 18 – на контрактну форму навчання. Решта областей має не більше 25 своїх представників у якості першокурсників цього ВНЗ, причому більшість з них зараховані на бюджетну форму навчання.

Враховуючи вище зазначені фактори, спробуємо проаналізувати основні показники щодо формування контингенту студентів ВНЗ Хмельниччини за даними, наведеними у таблиці 3.

Таблиця 3

Показники формування контингенту студентів у ВНЗ Хмельницької області у 2013–2015 роках (за даними [3])

Коротка назва ВНЗ	2013				2014				2015			
	Ліцензійний обсяг	Кількість бюджетних місць	Кількість поданих заяв	Кількість поданих оригіналів документів	Ліцензійний обсяг	Кількість бюджетних місць	Кількість поданих заяв	Кількість поданих оригіналів документів	Ліцензійний обсяг	Кількість бюджетних місць	Кількість поданих заяв	Кількість поданих оригіналів документів
ХНУ	5183	1426	8079	2145	5221	1412	7462	2222	9753	1371	9377	2937
КПНУ ім. Огієнка	3194	1255	6819	1795	3194	1127	1665	1655	5799	1181	2751	2462
ПДАТУ	2636	662	2327	940	2502	631	2535	1202	3883	862	2793	1523
НАДПСУ	745	236	946	357	740	271	1192	400	1230	525	1418	613
ХГПА	1200	525	837	573	1170	507	625	610	2040	507	1179	810
ХУУП	395	136	1074	293	528	93	1014	324	1027	150	1050	439
ХКТЕІ	298	0	468	329	397	0	342	321	1025	0	1071	372
ХЕУ	1310	0	245	121	815	0	181	107	1360	0	200	144
УЕП	1620	0	200	88	1575	0	142	93	1380	0	169	125

Як показують статистичні дані, рейтингом за усіма показниками у Хмельницькій області протягом 2013–2015 років виступає Хмельницький національний університет, лави якого щорічно поповнюються більше 2 тисяч вступників (при кількості орієнтовно у 1350–1450 бюджетних місць). Друге місце за кількістю зарахованих вступників протягом проаналізованого періоду займає Кам'янець-Подільський

національний університет ім. Огієнка, кількість вступників до його у 2015 році значно зросла порівняно із попередніми роками (приріст складає більше 40 %). До проблем цих університетів варто відзначити їх «історичне» значення та відповідне відношення до університетів із боку профільного міністерства: незважаючи на те, що тривалий час обидва університети мають статус національних, у Міністерстві їх по-старому відносять до технічного напрямку (ХНУ) та педагогічного (КПНУ ім. Огієнка), що ускладнює отримання більших обсягів державного замовлення на так звані «непрофільні» (на думку МОН) напрями підготовки.

Серйозним конкурентом для вищих навчальних закладів міста Хмельницького став Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, утворений на базі місцевого кооперативного коледжу. Цей заклад у 2013–2015 роках стабільно набирає більше 300 вступників економічних напрямів, поступово ліцензуючи нові напрями підготовки, починаючи із рівня молодшого спеціаліста (наприклад, правознавство, обслуговування комп'ютерних систем).

Стабільно високий конкурс має Національна академія прикордонної служби ім. Б. Хмельницького, що за існуючих геополітичних умов знаходить підтримку на рівні держави у вигляді зростання місць державного замовлення (у 2015 році їх кількість зросла порівняно із попереднім роком майже удвічі.)

За проаналізований період позитивну тенденцію розвитку щодо кількості зарахованих вступників показують Подільський державний аграрно-технічний університет, Хмельницький університет управління та права, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія тощо. Щоправда, варто нагадати, що частина перелічених закладів формують контингент своїх першокурсників у переважній більшості за рахунок випускників власних або інших коледжів, що, внаслідок запланованих реформ МОН стосовно залучення до проходження ЗНО таких вступників, може негативним чином відобразитися на контингенті студентів цих ВНЗ уже в наступному році.

На основі показників, наведених у таблиці 3, побудуємо таблицю 4, де проаналізуємо структуру та конкурсні показники формування контингенту студентів у ВНЗ, що досліджуються.

Таблиця 4

**Конкурсні показники формування контингенту студентів 1 курсу (освітній рівень – бакалавр)
у ВНЗ Хмельницької області у 2013–2015 роках**

Коротка назва ВНЗ	2013			2014			2015		
	Питома вага бюджетних місць у ліцензії ВНЗ, %	Конкурс на бюджетне місце	Кількість зарахованих контрактників	Питома вага бюджетних місць у ліцензії ВНЗ, %	Конкурс на бюджетне місце	Кількість зарахованих контрактників	Питома вага бюджетних місць у ліцензії ВНЗ, %	Конкурс на бюджетне місце	Кількість зарахованих контрактників
ХНУ	27,51	5,67	719	27,04	5,28	810	14,06	6,84	1566
КПНУ ім. Огієнка	39,29	5,43	540	35,28	1,48	528	20,37	2,33	1281
ПДАТУ	25,11	3,52	278	25,22	4,02	571	22,20	3,24	661
НАДПСУ	31,68	4,01	121	36,62	4,40	129	42,68	2,70	88
ХГПА	43,75	1,59	48	43,33	1,23	103	24,85	2,33	303
ХУУП	34,43	7,90	157	17,61	10,90	231	14,61	7,00	289
ХКТЕІ	0	0	329	0	0	321	0	0	372
ХЕУ	0	0	121	0	0	107	0	0	144
УЕП	0	0	88	0	0	93	0	0	125

Як показують дані таблиці 4, у 2013–2014 роках спостерігалася значна питома вага бюджетних місць у муніципальних ВНЗ Хмельниччини – у ХГПА цей показник становив орієнтовно 43 % від загального ліцензованого обсягу, а в ХУУП в 2013 році 34,4 %. У наступні роки ці показники зменшилися, що не вплинуло суттєвим чином на набір до ВНЗ осіб, що будуть навчатися за кошти фізичних та юридичних осіб. Навпаки, кількість студентів-контрактників протягом проаналізованого періоду зростала, що характерно не лише для цих ВНЗ, а й для регіону в цілому.

Лідером серед ВНЗ Хмельницької області за кількістю студентів-контрактників є ХНУ, однак солідну конкуренцію йому складає КПНУ ім. Огієнка. Стабільне число студентів-контрактників більше 300 осіб щороку отримує ХКТЕІ, поступово нарощує набір контрактників ПДАТУ.

Конкурс на бюджетні місця традиційно по ВНЗ є досить високим, але як показує досвід 2015 року, наявність бюджетних місць не завжди є позитивом для ВНЗ (особливо при їх наявності на так званих «непопулярних» серед абітурієнтів напрямках підготовки).

В цілому, як показує аналіз результатів вступних кампаній 2013–2015 років, ситуація з формуванням контингенту студентів у ВНЗ Хмельницької області залежить від ряду факторів, які

впливають на розвиток як освіти і науки в області, так і реальної економіки краю. До цих факторів слід також віднести специфіку проведення вступної кампанії 2015 року, яка мала цілий ряд своїх особливостей, з якими вперше стикнулися як представники приймальних комісій ВНЗ, так і абітурієнти з їх батьками. Зокрема, до таких особливостей варто віднести:

1. Новий мінімальний прохідний бал предметів ЗНО (100 балів). У більшості досвідчених працівників приймальних комісій, як і батьків, що стикалися із вступом до ВНЗ у минулі роки, у пам'яті 100 балів асоціювалося із тим, що абітурієнт відвідав відповідне тестування ЗНО, не склавши його, оскільки у попередні роки прохідним балом було 124 (а для профільних предметів ЗНО – навіть 140 балів). У 2015 році суттєво змінилися шкала ЗНО, фактично прирівнявши 100 балів поточного року до 124 балів минулих років.

2. Відсутність альтернативності вибору у 2015 році одного із предметів ЗНО при вступі до ВНЗ на базі повної загальної середньої освіти. На жаль, більшість вітчизняних ВНЗ, у тому числі й усі ВНЗ Хмельниччини, не змогли прописати можливість вибору одного предметів ЗНО у власних правилах прийому, що суттєво зменшило коло потенційних абітурієнтів таких ВНЗ. Натомість частині ВНЗ України було дозволено здійснити таку опцію, що поставило у нерівні умови учасників вступної кампанії поточного року.

3. Самостійний вибір та затвердження вищими навчальними закладами переліку предметів ЗНО на кожен напрям підготовки у межах ВНЗ, що призводить до можливості неспівпадіння набору предметів ЗНО на один напрям підготовки у різних ВНЗ.

4. Відсутність можливості подачі сертифікатів ЗНО минулих років та проведення вступних іспитів при ВНЗ для осіб, які закінчили школу до 2007 року (т.зв. «старі школярі»), що зменшило інтерес у такої категорії потенційних абітурієнтів, оскільки змушувало здавати їх ЗНО разом із цьогорічними випускниками шкіл.

5. Пріоритетність заяв. Значні проблеми мали абітурієнти та представники приймальних комісій із пріоритетністю заяв, яка, згідно умов прийому до ВНЗ, визначалася вступниками у момент подачі заяви та не могла змінюватися протягом вступної кампанії. Це призвело до того, що будь-яка технічна помилка або невірне розставлення пріоритетів абітурієнта могла його відправити на навчання зовсім не у той ВНЗ, у якому він прагнув навчатися.

6. Збільшення нормативного терміну навчання для здобуття освітнього ступеня «магістр» до 1,5–2 років – призвело до зменшення інтересу стосовно навчання на денній формі, оскільки автоматично збільшило крім терміну навчання і його вартість (при навчанні на контрактних умовах).

7. Відсутність чітких етапів (хвиль) при зарахуванні на бюджетну форму навчання. У минулі роки зарахування на бюджет проводилося у три хвилі (етапі), протягом кожної з яких відбувалося рекомендування абітурієнтів на наявні бюджетні місця. У поточному році можна говорити про наявність двох етапів рекомендації та зарахування на місця державного замовлення – основний (6–10 серпня) та додатковий (11–12 серпня).

8. Відсутність дітей-сиріт у переліку пільгових категорій. Це призвело до незадоволення абітурієнтів відповідної категорії та змусило МОН виправити цю ситуацію через написання приймальними комісіями ВНЗ іменних листів стосовно надання додаткових бюджетних місць таким особам, що зараховані на навчання за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб.

9. Відсутність профільності предметів ЗНО та заміна її ваговими коефіцієнтами. Якщо у минулих роках ВНЗ самостійно могли визначити профільність одного із предметів ЗНО (при цьому зростав його прохідний бал із 124 до 140 балів), то у 2015 році ВНЗ могли вплинути на формування конкурсного балу абітурієнта за допомогою вагових коефіцієнтів. Наприклад, при вступі на точні науки ваговий коефіцієнт на ЗНО з математики ВНЗ могли встановити вище, ніж на ЗНО з української мови та літератури, запрошуючи таким чином до своїх лав випускників шкіл із кращими знаннями профільних точних наук.

10. Перерозподіли обсягів державного замовлення МОН протягом липня-серпня 2015 року (всього 5 перерозподілів) внаслідок важкої конкурсної ситуації у ВНЗ на певних напрямках підготовки (зокрема із набором предметів ЗНО – математика та фізика, які дуже погано у поточному році здали випускники шкіл).

11. Продовження вступної кампанії на дві доби внаслідок форс-мажорних обставин (подача заяв від вступників до Українського центру оцінювання якості освіти на апеляцію щодо результатів ЗНО).

Проаналізуємо показники щодо зарахування вступників у 2015 році на перший курс денної форми навчання у розрізі факультетів ХНУ (табл. 5).

За даними таблиці, можна зробити висновок про умовний поділ факультетів університету на дві групи – бюджетотворюючі, на яких питома вага студентів-першокурсників бюджетної форми навчання становить більше 70 % (ФІМ, ФПКТС, ФТіД) та факультети, що у переважній більшості орієнтуються на студентів-контрактників (ГПФ, ФЕУ, ФМВ).

Як показують дані таблиці 5, певні проблеми із заповненням ліцензованого обсягу мали усі факультети ВНЗ. Однак заповнення ліцензії орієнтовно на 50 % в сучасних умовах за наявності жорсткої конкуренції можна назвати успішним, порівнюючи ці дані з показниками інших ВНЗ регіону.

Окрім цього, варто звернути увагу на показник щодо відсотку зарахованих абітурієнтів від кількості поданих ними заяв. У 2015 році цей показник знизився порівняно із попередніми роками. Якщо раніше він

коливався у межах 20 %, то у 2015 році становив у цілому по університеті лише 14,6 %. Це означає, що в університет поступив лише кожен сьомий абітурієнт із тих, хто подавав документи до цього ВНЗ. Частково таку ситуацію можна пояснити тим, що з кожним роком по Україні в цілому, та в регіоні зокрема набуває популярності електронна форма подачі документів, яка забезпечує абітурієнтам оперативність цієї процедури без зайвих переїздів, черг та нервових потрясінь. Це підтверджують дані, наведені у таблиці 6, які ілюструють кількість та співвідношення поданих паперових та електронних заяв до ХНУ у 2015 році.

Таблиця 5

**Статистика подачі документів та зарахування вступників на денну форму навчання до
Хмельницького національного університету в 2015 році у розрізі факультетів**

№ з/п	Факультети		Ліцензія	Бюджет	Подано заяв	Зараховано на денну форму	% заповнення ліцензії	% зарахованих від поданих заяв	% зарахованих на бюджет
1	ГПФ	Гуманітарно-педагогічний факультет	360	91	1201	202	56,1	16,8	45,0
2	ФЕУ	Факультет економіки і управління	500	66	1820	221	44,2	12,1	29,9
3	ФІМ	Факультет інженерної механіки	380	149	892	184	48,4	20,6	81,0
4	ФПКТС	Факультет програмування та комп'ютерних і телекомунікаційних систем	470	212	1776	263	56,0	14,8	80,6
5	ФМВ	Факультет міжнародних відносин	290	47	1595	146	50,3	9,2	32,2
6	ФТіД	Факультет технологій і дизайну	235	81	441	113	48,1	25,6	71,7
Разом по університету:			2235	646	7725	1129	50,5	14,6	57,2

Таблиця 6

Співвідношення подачі електронних та паперових заяв на денну повну форму у ХНУ в 2015 році

Назва факультету	Всього подано заяв	Електронні заяви	Питома вага електронних заяв, %	Паперові заяви	Питома вага паперових заяв, %
ФЕУ	1722	1193	69,28	529	30,72
ГПФ	1133	675	59,58	458	40,42
ФМВ	1594	1261	79,11	333	20,89
ФПКТС	1443	1108	76,78	335	23,22
ФІМ	582	443	76,12	139	23,88
ФТіД	384	255	66,41	129	33,59
Всього по університету	6858	4935	71,96	1923	28,04

Показники таблиці 6 свідчать про те, що у 2015 році із усіх заяв, що були подані випускниками шкіл до університету (6858 заяв), 71,96 % (4935 заяв) було подано саме шляхом електронного вступу. Лише 1923 заяви (28,04 %) абітурієнти написали у паперовому вигляді, прийшовши до приймальної комісії університету.

У розрізі окремих факультетів ситуація ще більш вражаюча. Зокрема на факультеті міжнародних відносин питома вага електронних заяв становила майже 80 %, на факультетах інженерної механіки; програмування та комп'ютерних і телекомунікаційних систем показник складав майже 77 %. Нижчі

показники подачі електронних заяв, зафіксовані по ГПФ та ФТІД можна пояснити наявністю на цих факультетах напрямів підготовки із творчим конкурсом, що змушувало абітурієнтів прийти до університету для отримання перепустки на вступне випробування.

Болючим ударом для більшості університетів регіону у 2015 році стало часткове скорочення обсягів державного замовлення, яке відчували майже усі ВНЗ області (за винятком НАДПСУ).

Однак, як показують дані з рисунку 1, частково ця ситуація компенсується за рахунок зростання кількості студентів, які поступають до ВНЗ за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, що дозволяє наповнити спеціальний фонд бюджету ВНЗ.

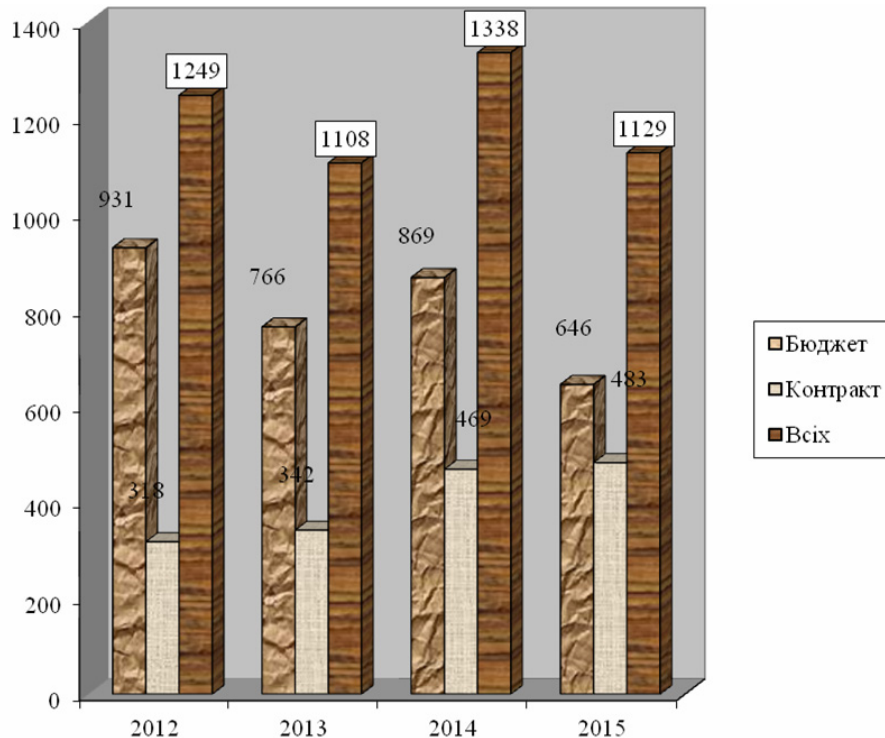

Рис. 1. Кількість осіб, зарахованих на 1-й курс денної форми в ХНУ у 2012–2015 роках

Окрім наявних проблем у формуванні контингенту студентів, можна виділити потенційні загрози для вищих навчальних закладів стосовно комплектації студентів у 2016 році:

1) перехід на розподіл держзамовлення за рейтингом абітурієнтів (принцип «бюджетне місце за абітурієнтом»);

2) зміна переліку галузей знань та спеціальностей, що призведе до зникнення або переформатування цілого ряду існуючих напрямів підготовки;

3) визначення переліку ВНЗ та встановлення пріоритетності поданих заяв на етапі реєстрації на зовнішнє незалежне оцінювання;

4) можливість введення ЗНО для вступників на базі ОКР «молодший спеціаліст» (випускників коледжів та технікумів), що з одного боку може призвести до зменшення набору на заочну та дистанційну форми навчання, але з іншого у перспективі може дати позитивний ефект внаслідок зниження привабливості навчання у ВНЗ I-II рівнів акредитації та збільшення кількості потенційних абітурієнтів на базі повної загальної середньої освіти.

З метою подолання існуючих та потенційних загроз щодо формування контингенту студентів у наступні роки вищим навчальним закладам слід активно проводити професійно-орієнтаційну роботу, яка є важливим завданням освітнього процесу та запорукою зростання кількості залучених абітурієнтів до вступу у ВНЗ.

Професійно-орієнтаційна робота університетів в сучасних умовах має бути побудована та реалізована у трьох напрямках:

1) робота із потенційними абітурієнтами та їх батьками;

2) співпраця із загальноосвітніми закладами та вищими навчальними закладами I-II рівня акредитації;

3) взаємодія із працевлаштувачами.

Одним із ефективних напрямів покращення профорієнтаційної роботи із абітурієнтами та їх батьками є пошук нових методів комунікацій. Одним із варіантів є активне позиціонування ВНЗ у соціальних мережах:

- 1) створення та підтримка сторінок університетів у соціальних мережах;
- 2) формування сторінок кафедр у розрізі існуючих напрямів підготовки.

Через анкетування при проведенні профорієнтаційної роботи в школах, коледжах, на олімпіадах, на кафедральних форумах, що функціонують на базі соціальних мереж, профілюючи кафедри зможуть формувати список власних потенційних абітурієнтів.

Співпраця із загальноосвітніми закладами та ВНЗ I-II рівня акредитації дозволить підвищити імідж ВНЗ, знизити можливу антипропаганду по відношенню до університетів зі сторони вчителів та здійснити пошук потенційних абітурієнтів для забезпечення комунікації з ними та їх батьками.

Для ефективної співпраці із школами та коледжами необхідно забезпечити:

1. Участь кафедр в предметних творчих об'єднаннях вчителів (формування соціальних мереж творчих об'єднань або участь в них, якщо вони створені).
2. Організацію підвищення кваліфікації вчителів та викладачів коледжів на базі університетів.
3. Програми реалізації взаємодії із вчителями та викладачами коледжів у рамках підготовки робіт та проведення олімпіад, МАН та інших заходів.
4. Проведення методично-наукових заходів кафедр, викладачів коледжів та вчителів шкіл.

Співпраця з працедавцями шляхом підписання договорів про співпрацю дозволить вирішити наступні завдання:

1. Формування бази потенційних замовників випускників університетів, підписання з працедавцями договорів на працевлаштування випускників.
2. Співпраця з працедавцями щодо формування освітніх стандартів, навчальних планів та робочих програм дисциплін.
3. Залучення представників працедавців до профорієнтаційних заходів з абітурієнтами.
4. Формування загальної політики зайнятості в регіоні.

З метою зближення працедавця і випускника на сайті університетів має бути розміщений перелік підприємств різних форм власності – потенційних працедавців, що постійно оновлюватиметься.

Розвиток профорієнтаційної роботи за програмою «Школа – Університет – Бізнес» (рис. 2) дозволить створити та реалізувати на базі університетів ефективну модель підготовки високоякісного фахівця згідно із потребами ринку праці.

Рис. 2. Схема взаємодії університетів, шкіл та працедавців для підготовки висококваліфікованого фахівця

Висновки

Формування контингенту студентів будь-якого вищого навчального закладу є запорукою його успішного функціонування протягом їх навчання, оскільки саме стабільна наявність студентів або зростання їх чисельності свідчить про високу якість освіти, яку пропонує ВНЗ своїм вступникам. У статті розкривалися особливості та проблеми комплектації студентів у ВНЗ III-IV рівнів акредитації Хмельницької області, проводився аналіз результатів формування контингенту студентів у цих ВНЗ у 2013-2015 роках.

З метою подолання існуючих проблем та запобігання потенційних загроз вищим навчальним закладам запропоновано більше увагу приділяти професійно-орієнтаційній роботі з випускниками шкіл, залучаючи до цього процесу не лише абітурієнтів та їх батьків, а й працівників закладів середньої освіти та представників працедавців. Саме комплексний підхід шкіл, вищих навчальних закладів та працедавців дозволить підготувати якісного фахівця, який буде успішно працювати для розвитку економіки регіону, стабільного функціонування закладів освіти, охорони здоров'я, соціальної сфери Хмельниччини.

Література

1. Рейтингові списки. Хмельницька область. 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://abit-poisk.org.ua/rate2015/region/162>

2. Квота прийому сільської молоді до ВНЗ системи МОН України на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2015/07/20/1kvoti-prijomu-silskoyi-molodi-do-vnz-u-2015-rocz-3-4-r.a.\(bakalavr\)-dlya-zamovnikiv.pdf](http://www.mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2015/07/20/1kvoti-prijomu-silskoyi-molodi-do-vnz-u-2015-rocz-3-4-r.a.(bakalavr)-dlya-zamovnikiv.pdf)

3. Вступна кампанія 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vstup.info/>

References

1. Ranking lists. Khmelnytskyi region. 2015. URL: <http://abit-poisk.org.ua/rate2015/region/162>
2. Quota of rural youth in higher education system Ministry of education of Ukraine for 2015. URL: [http://www.mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2015/07/20/1kvoti-prijomu-silskoyi-molodi-do-vnz-u-2015-rocz-3-4-r.a.\(bakalavr\)-dlya-zamovnikiv.pdf](http://www.mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2015/07/20/1kvoti-prijomu-silskoyi-molodi-do-vnz-u-2015-rocz-3-4-r.a.(bakalavr)-dlya-zamovnikiv.pdf)
3. The inaugural 2015 campaign. URL: <http://www.vstup.info/>

Надійшла 22.08.2015; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.